

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ЕФЕКТИВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Скребець І.В., асистент (НУ «ЛП»)

Стаття розкриває поняття стратегічної безпеки підприємства. Наведено визначення стратегічної безпеки, охарактеризовано місце стратегічної безпеки у контексті видів безпеки. Розкрито зв'язок між використанням стратегічної безпеки та стратегічного менеджменту як важливої умови ефективного функціонування сучасного підприємства.

Ключові слова: *стратегічна безпека підприємства, безпека, ефективність функціонування підприємства, стратегічний менеджмент*

Постановка проблеми. Поняття безпеки та безпечного функціонування підприємства на сучасному етапі розвитку економічних відносин фактично виходить на перший план. Мінливе, нестабільне та невизначене сьогодні середовище означає, що про успішність функціонування підприємства можна говорити тоді, коли воно відчуває себе у безпеці. Причому несприятливій ситуації можуть виникнути будь-коли, тому умовою безпечного існування підприємства має бути постійна готовність реагувати на негативні зовнішні впливи.

Застосування апарату безпеки дозволяє підприємству бути успішним та ефективним, тобто досягати запланованих результатів діяльності. Тут мова йде не просто про окремі аспекти безпеки, врахувавши які, можна хоча б з якоюсь ймовірністю говорити про стабільніше становище підприємства, а про те, що застосування безпеки має бути комплексним підходом, який застосовується не лише в теперішній момент часу, а й в майбутньому, причому враховуючи можливі майбутні сфери діяльності підприємства. Тобто йдеться про використання безпеки для стратегічного виміру діяльності підприємства, тому потрібно говорити про поняття стратегічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми безпеки, їх класифікаційні ознаки, визначення рівня безпеки, способи оцінювання досить активно досліджують такі зарубіжні та вітчизняні вчені як О.Ф. Белов, В.М. Геєць, Б.М. Данилишин, В.В. Дорофійко, М.А. Козоріз, Б.А. Кормич, П.В. Пашко, О.О. Швиданенко та ін. Але в основному наявні сьогодні роботи присвячені певним аспектам безпеки, а для підприємств найбільш розробленою залишається тематика економічної безпеки як найбільш прикладної сфери. Невміння підприємства вчасно зреагувати на виклики і загрози у своїй діяльності викликає необхідність антикризового менеджменту. Тобто проблеми стратегічної

безпеки лежать на перетині таких сфер, як види безпеки, стратегічний менеджмент та антикризове управління. До авторів, які займаються проблематикою стратегічного менеджменту, можна віднести І. Ансоффа, П. Друкера, Ж.В. Поплавську, Р.А. Фатхутдінова. Серед дослідників антикризового управління можна назвати Д. Еліотта, А. Зелека, Б. Ногальського, Д. Сміта, А. Томпсона. Сфера стратегічної безпеки підприємства залишається на сьогодні ще дуже мало розробленою, її зокрема досліджує польський вчений А. Стабрила.

Формулювання цілей статті.

Враховуючи те, що сьогодні безпечне функціонування підприємства є життєво важливим фактором його ефективної та успішної діяльності, а також те, що стратегічна безпека визначається не тільки зовнішніми факторами, але й формується всередині самої організації, тобто організація може впливати на рівень власної стратегічної безпеки, можна вважати, що дослідження цієї сфери є актуальним завданням. Дана галузь має під собою досить слабко розроблене теоретичне плану підґрунтя. Цю прогалину в певній мірі автор і намагався заповнити.

Метою даної статті є обґрунтування важливості ролі стратегічної безпеки для ефективного функціонування підприємства.

Тому в роботі перед автором стояли такі цілі: показати зв'язок між ефективністю функціонування підприємства у стратегічному розумінні та стратегічною безпекою та окреслити місце стратегічної безпеки у комплексі видів безпеки.

Виклад основного матеріалу.

В Оксфордському словнику англійської мови [1] поняття «безпека» – «security» – це становище, що означає відсутність небезпеки чи загрози, тобто об'єкт є вільним від них, також це відчуття збереженості, стабільності, можливість бути вільним від побоювання чи занепокоєння.

В інших працях також можна знайти трактування безпеки як стану, за умов якого комусь/чомусь ніщо не загрожує, тобто безпека – це відсутність небезпеки, схоронність, надійність, а також це стан системи, за якого для неї є можливим поступальний розвиток в ситуації, коли існують зовнішні та внутрішні загрози і має місце вплив чинників, які важко передбачити і наперед визначити [2, с. 14].

Тобто в більшості автори визначають безпеку через прояв її протилежності – небезпеки, загрози. Проте походження слова «безпека» з точки зору словотвору не завжди визначається рівнем небезпеки. У старофранцузькій мові слово «securite», що, як і латинське «securitas» походить від латинського слова – «securus», і означає «вільний від турботи, опіки». В англійській мові існує похідне з латини слово «secure», що складається з латинських слів – «se» - без та «cura» - турбота опіка. Слова «безпека» в українській мові (походить з двох слів – «без» та «опіка») за своїм словотвором ідентичне латинському відповіднику і означає стан, коли хтось чи щось може обходитись без сторонньої допомоги, тобто бути самостійним. Таке ж саме походження має польське слово «bezpieczeństwo» і подібне – німецьке «Sicherheit» (походить від слова «sicher» - впевнений у собі, тобто такий, який може покласти сам на себе і не потребує сторонньої допомоги чи опіки). У російській мові слово «безопасность» означає «без загрози», тобто воно утворене вже зовсім іншим словом, ніж розглянуті вище варіанти, тобто означає стан, коли немає загроз і небезпек. Отже, сутність поняття «безпека» означає можливість для когось/чогось діяти так, щоб ніщо не порушувало нормальний плин діяльності, а в разі виникнення певних загроз суб'єкт (будемо розглядати лише підприємство) міг самостійно з ним справитись.

Проте поняття безпеки і небезпеки є проявом однієї і тієї ж проблеми – наявності певних загроз, шкідливих (збиткових) впливів, ризиків та невизначеності. Тому для підприємства безпечні умови функціонування відіграють дуже важливу роль. З 80-х років минулого століття науковці зацікавились економічною безпекою, як одним з найважливіших видів безпеки [2, с. 30]. Інші види безпеки становили інтерес і значно раніше (наприклад, військова безпека чи безпека індивіда). Наявність безпеки є основоположним для нормальної життєдіяльності не лише окремої особи, але й суспільства, суб'єктів господарювання, держави. Звичайно, що безпечні умови функціонування підприємств завжди бралися до уваги, але їхній вплив не відчувався так гостро, як сьогодні, насамперед через глобалізацію, проблеми достатнього забезпечення ресурсами тощо.

Змінні умови навколишнього середовища по-різному відбиваються на діяльності підприємств, які функціонують у тій самій галузі. Те, наскільки ефективно підприємство справилось з впливом негативних факторів пояснюється його можливістю протистояти йому. Тут успіх визначатиметься грамотністю реалізації підприємством своїх можливостей, тобто тим, наскільки загроза була врахована *наперед* (навіть при низькій ймовірності) і як підприємство використало запас часу, щоб зреагувати на випадок можливого настання негативних подій чи впливу, тобто тут мова йтиме про стратегічну безпеку підприємства.

Суть стратегічної безпеки якраз і полягає у необхідності розробки такого комплексу оцінювання умов діяльності підприємства, що дозволяє не просто зафіксувати, а наперед визначити можливі майбутні негативні впливи і приготуватись до них так, щоб підприємство найменше відчуло їх негативний вплив на своїх результатах діяльності. Комплексність у формуванні стратегічної безпеки полягає в необхідності структурованості сфер можливих впливів на підприємство.

У науковій літературі виокремлюють велику кількість видів безпеки, що пояснюється впливом чинників з різних функціональних сфер. Розроблені класифікації видів безпеки, де узагальнюючою категорією є національна безпека [2, с. 31]; залежно від об'єктів впливу, залежно від сфери суспільних відносин [3, с. 27]. У нормативно-правових актах класифікація безпеки дається за видами державної політики [4, ст. 1; 5], що також є свідченням важливості проблеми безпеки.

Розглянуті вище класифікаційні ознаки і класифікації видів безпеки свідчать про її взаємопов'язаність, а також необхідність її вдосконалення. Але безперечно, перелічені вище сфери впливають на функціонування підприємства, адже в меншій чи більшій мірі визначаються його внутрішнім і зовнішнім середовищем. Тому, для ефективного функціонування підприємства, потрібно опиратись на стратегічну безпеку підприємства. Проте стратегічна безпека підприємства має не визначати вплив інших видів небезпек, а бути комплексним підходом з метою успішного функціонування підприємства і сьогодні, і в майбутньому.

Складність такого підходу у застосуванні стратегічної безпеки полягає в тому, що на стратегічну безпеку впливають загрози різного рівня, причому вони між собою тісно пов'язані. Зв'язок рівня безпеки стосовно суб'єкта впливу та стратегічної безпеки наведено на рисунку 1.

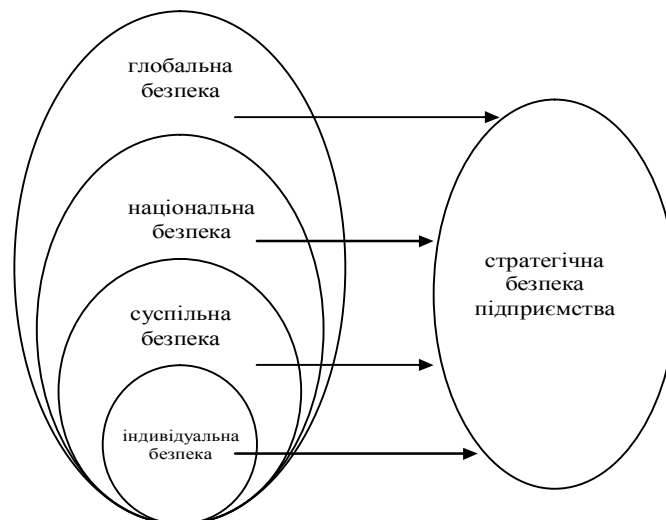

Рисунок 1 – Вплив рівнів безпеки на стратегічну безпеку підприємства

Джерело: складено автором

Вплив на стратегічну безпеку підприємства індивідуальної безпеки пояснюється тим, що відчуття власної безпеки особи позначається на її діяльності на підприємстві. За дослідженнями І. Ансоффа, така категорія менеджменту як «опір перемінам» окремих осіб пояснюється тим, наскільки такі зміни впливають на почуття їх безпеки [6, с. 371-372].

Для реалізації стратегічних планів на підприємстві та досягнення запланованих результатів, (успішного використання стратегічного менеджменту), треба враховувати фактори, які будуть в кожний момент заважати реалізації, тому їх варто знати *наперед* або прорахувати (визначити), який рівень їх впливу буде *прийнятним* для підприємства. Успішність управління буде залежати від того, наскільки підприємство готове реагувати на такі фактори, тобто від стану стратегічної безпеки. Отже, стратегічну безпеку підприємства можна визначити як стан, коли всі показники в середовищі функціонування підприємства відповідають певним значенням, визначеним підприємством, і які є прийнятними в певний момент часу в певній ситуації.

Польський науковець А. Стабрила досить детально розкриває поняття стратегічної безпеки, зокрема говорить, що це здатність підприємства до розвитку [7, с. 9]. Але, якщо стратегічний менеджмент передбачає, що підприємство може змінювати в майбутньому сферу діяльності, коли воно має для цього передумови, то важко погодитись, що здатність до розвитку також є стратегічною безпекою. Автор також окреслює стратегічний вимір безпеки, тобто сфери, в яких її можна вимірювати.

Саме вимірювання стратегічної безпеки є досить складним завданням. Автор пропонує використання стратегічного потенціалу. Стан стратегічного потенціалу може градуватися і це, на думку А. Стабрили, є вимірником стратегічної безпеки [7, с. 9]. Але стратегічний потенціал є шкалою для порівняння стратегічної безпеки, бо він оцінює можливості, а стратегічна безпека – це вміння реагувати на негативні впливи. Вимірювати стратегічну безпеку треба за певними показниками, спочатку виокремивши найважливіші, а потім готувати проєкції діяльності організації: оптимістичну, реалістичну, песимістичну та посередню. [7, с. 10-11]. Але така класифікація має розмиті межі. А. Стабрила включає оцінку стратегічної безпеки до методу вибору оптимальної проєкції в умовах обмеженої передбачуваності змін, тобто зводить оцінювання стратегічної безпеки до прийняття рішень в умовах невизначеності. Проте стратегічна безпека є сукупністю рішень і планів, які є розроблені і в кожний момент часу (за різних сценаріїв розвитку) повинні забезпечувати можливість розвитку підприємства.

Критерії оцінювання стратегічної безпеки підприємства мають бути різноманітні, але й забезпечувати доповнюваність. Тобто це проблеми комплексності і глибини діагностичного аналізу і вибір критеріїв має залежати від факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які, в свою чергу, задають параметри успішного функціонування останнього.

Ефективність діяльності підприємства залежить насамперед від того, наскільки швидко і грамотно приймаються рішення. І Ансофф пропонує поділяти всю сукупність рішень в організації на стратегічні, управлінські та

оперативні. На кожному з цих рівнів керівники приймають рішення і всі вони пов'язані з використанням ресурсів [6, с. 30]. Але треба враховувати не просто наявність ресурсів сьогодні, а й їх доступність в майбутньому, чи можуть вони змінитися, чи можна їх замінити або використати в інших напрямках діяльності фірми. Тобто необхідною умовою успішного функціонування підприємства є ресурсна безпека.

І. Ансофф вважає, що стратегічні рішення на підприємстві можна швидше пов'язати із зовнішнім середовищем, а не внутрішнім. Тобто стратегічними вони є не в сенсі «важливі», а тому, що передбачають можливість розширення як ринків збуту, так і самих видів продукції, яка виробляється [8, с. 75-83]. Отже, стратегічні рішення тут визначатимуть просторово-номенклатурно-часовий характер в прийнятті рішень на підприємстві, а не прийняття рішень стосовно теперішнього становища. Стратегічні рішення, порівняно з оперативними, можуть мати досить нечіткі контури і вважатися менш значущими [6, с. 33]. Оскільки стратегічний аспект діяльності сприймається як «колись і десь», то часто йому надається другорядна роль порівняно з поточною діяльністю, бо «тепер і тут» – чітке, конкретне і визначене. Але для ефективної діяльності фірми, важливим є не лише досягнення хороших результатів, виходячи з поточної сфери діяльності, а й від її вміння дивитись в майбутнє. Підприємства досить повільно реагують на зміну ситуації і вирішення стратегічних проблем (чи їх наявність) керівники можуть помітити тоді, коли підприємство зіткнулось з непереборними обставинами і попереду криза [6, с. 33]. Тоді до керівництва приходить запізніле розуміння, що стратегічними проблемам і питанням не приділялась належна увага. Але стратегічна діяльність має працювати на *попередження* і *запобігання* можливих негативних явищ. Аналогічно має бути побудована система стратегічної безпеки, адже вони тісно пов'язані.

Сьогодні стратегічна діяльність підприємства реалізується через стратегічний менеджмент, але його визнання пройшло довгий шлях у вигляді попередників: довгострокового планування та стратегічного планування. Довгострокове планування означає, що підприємство просто продовжує на тривалий термін свою теперішню діяльність. Ефективним таке планування буде за незмінності зовнішнього та внутрішнього середовищ, але тоді стратегічна безпека має незначне практичне застосування. Перші прояви стратегічного планування з'явилися у 50-х роках ХХ століття як спроба вирішити проблему зниження прибутків від зменшення попиту [6, с. 59-60]. Тобто на ринку відбувались невідомі раніше зміни, які вирішувались через

інструментарій стратегічного планування (диверсифікація виробництва).

Але часто стратегічне планування зазнавало невдачі. Дослідники дійшли думки, що причиною тут був опір переминам і невміння «матеріалізувати» ідеї. Стратегічне планування, порівняно з довгостроковим, було суттєвим кроком вперед, але для багатьох підприємств було зайвою витратою часу без практичної користі. Разом з тим були успішні приклади стратегічного планування. Стратегічне планування передбачає формування такого набору прийняття рішень, які є ефективними не просто через настання певних сприятливих умов, а тоді, коли цілеспрямовано рухатись вперед і по можливості впливати на ці події або встигати відреагувати на них. У випадку успішного використання стратегічного планування можливість врахувати і подолати негативні події забезпечується через стратегічну безпеку.

Деяку розмитість категорії «стратегічне планування» дозволяє вирішити стратегічний менеджмент, бо стратегічне планування «управляє планами», а стратегічний менеджмент «управляє результатами» [6, с. 413].

Одним з елементів стратегічного менеджменту є управління впровадженням стратегії і розвитком здібностей. Останнє тісно пов'язує стратегічний менеджмент зі стратегічною безпекою, бо з багатьох можливих напрямів діяльності фірми у різні часові моменти на основі стратегічної безпеки можна так організувати діяльність підприємства, щоб воно якнайменше стикалось з негативними явищами або встигало рухатись у напрямках з вищою безпекою, що буде ефективнішим.

Наведені вище положення досить подібні до думки П. Друкера, що «не можна розробляти плани для подій, які ми тільки передбачаємо чи хочемо передбачити. Ми повинні бути готовими до всіх можливих і неможливих випадків. У нас має бути рішення чи принаймні підхід до вирішення будь-якої проблеми, яка може виникнути» [6, с. 89]. Але таке розуміння готовності підприємства до змін є «пасивним», тобто фірма чекає несприятливих подій. Їх зустріч у повній неготовності означає кризове явище; з достатньою готовністю – мова про ефективний менеджмент; якщо ж воно буде в змозі взагалі уникнути шкідливого впливу негативної події – можна говорити про застосування стратегічної безпеки. Проте зовнішні і внутрішні фактори впливають на підприємство *зараз*, а застосування стратегічної безпеки дає можливість контролю небезпеки в майбутньому на можливих майбутніх горизонтах діяльності підприємства. Тобто варто визначити рівень стратегічної безпеки в майбутньому в існуючій сфері діяльності (довгострокове

планування) і в можливих майбутніх сферах діяльності (стратегічний менеджмент).

Стратегічна безпека має передувати діяльності підприємства. Тут треба вирішити, чи дозволить рівень стратегічної безпеки підприємства подолати ймовірні перешкоди певного розміру, чи ні. Причому треба враховувати, що на рівень стратегічної безпеки підприємство може впливати, а очікувані загрози можуть мати змінний розмір і їх подолання залежить вже від можливостей самого підприємства.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Якщо підприємство знає у кожний момент часу свої можливості, тому що воно постійно прораховує ймовірні несприятливі ситуації, і спроможне протистояти викликам і загрозам, то це означає застосування підприємством стратегічної безпеки. Врахування загроз означає, що підприємство або може без втрат зустріти їх, або має достатньо часу для того, щоб розпочати рухатись в більш безпечному стратегічному напрямі (там немає нездоланих загроз або таких, які потребують величезних ресурсів). Якщо загрозовий стан стає критично близьким і підприємство відчуває його вплив, то виникає потреба антикризового управління, але це сильно позначається на ефективності діяльності підприємства і про якусь позитивну (додатну) віддачу не може йтися взагалі. Тобто найважливішим завданням стратегічної безпеки є забезпечити такий стан функціонування підприємства, який би викликав необхідну вчасну реакцію підприємства на вплив можливих загроз, які з'являються.

Таким чином, роль стратегічної безпеки полягає в тому, щоб бути готовим не тільки до негативних викликів, які з'являються зараз, у теперішній діяльності підприємства, а й в тому, що треба враховувати можливі майбутні загрози майбутніх сфер діяльності і бути готовим до них. Адже ефективне і успішне функціонування підприємства означає, що результати його діяльності мають бути достатньо високими завжди, а витрати на подолання кризових явищ чи загроз мають бути зведені до мінімуму, що також підвищить ефективність результатів діяльності.

Анотація. Стаття розкриває сутність поняття безпеки. Охарактеризовано місце стратегічної безпеки в контексті видів безпеки. Розкрито зв'язок між стратегічною безпекою і стратегічним менеджментом як важкого умови ефективного функціонування сучасного підприємства.

Ключеві слова: стратегічна безпека підприємства, безпека, ефективність функціонування підприємства, стратегічний менеджмент.

Проте нерозв'язаною на сьогодні проблемою, яка може стати предметом подальших наукових розробок у цьому напрямі, залишається вимірювання рівня стратегічної безпеки, адже будь-які варіанти забезпечення вищого рівня безпеки підприємства вимагають додаткових ресурсів, тобто додаткових витрат. Крім того, невирішеним є завдання визначення зв'язків між стратегічною безпекою та іншими видами безпеки та її місця у контексті інших видів безпеки, що потрібно для побудови системи оцінювання рівня стратегічної безпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. The Oxford English Dictionary. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oxforddictionaries.com/definition/security?q=security>, <http://oxforddictionaries.com/definition/secure?q=secure>.
2. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) / Монографія. – Одеса : АТ «Пласке», 2009. – 628с.
3. Кормич Б.А. Державно-правовий механізм митної політики України: Монографія. – Одеса : Астропринт, 2000. – 180с.
4. Про основи національної безпеки України / Закон України № 964-IV від 19.06.2003.
5. Про стратегію національної безпеки України / Указ Президента України № 105/2007 від 12.02.2007.
6. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / Пер. с англ. под. ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 1999. – 416с.
7. Stabryła A. Model ogólny analizy bezpieczeństwa strategicznego przedsiębiorstwa / Stabryła A. / Przegląd organizacji. – 2011. – № 9. – s. 9-12.
8. Ансофф И. Стратегическое управление: Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. Л.И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519с.
9. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : [навч. посіб.] / Г. І. Кіндрацька. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – Львів : В-во Львівської політехніки, 2010. – 406 с.
10. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент: [учебник] / Р. А. Фатхутдинов – [7-е изд., исправл. и доп.]. – М. : Дело, 2005. – 448с.

Summary. The article presents the essence of the concept enterprise's strategic security. The place of strategic security in the context of the types of security was described. The relationship between the strategic security and strategic management as an important condition for the modern enterprise's effective functioning was revealed.

Keywords: enterprise's strategic security, security, the effective functioning of the enterprise, strategic management.

*Рецензент д.е.н., професор НУ «ЛП» Поплавська Ж.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 338

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

*Філіппова С.В., д.е.н., проєсор,
Нізяєва С.А., ст. викладач (ОНПУ)*

У статті пропонується схема взаємодії управління ризиком вартості підприємства із підсистемою управління забезпечення ЕБП, розроблено алгоритм управління вартістю підприємства з урахуванням притаманних їй ризиків та розглянуто основні його етапи, пропонується модель інтегрованої оцінки ризиків управління вартістю в системі формування і забезпечення ЕБП та виділено показник ефективності управління ринковою вартістю підприємства з урахуванням можливих ризиків в якості критерія вибору оптимальної політики управління вартістю підприємства з урахуванням специфіки діяльності підприємства, чинників зовнішнього та внутрішнього впливу, доходності та сезонності діяльності підприємства.

Ключові слова: економічна безпека підприємства (ЕБП); вартість підприємства; ризики зниження вартості підприємства; інтегральний показник оцінки ризиків управління вартістю підприємства.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах господарювання підприємство необхідно розглядати як проект з поступовим нарощуванням його потенціалу з метою отримання від цього максимального прибутку. Зазначений підхід дозволяє розглянути ЕБП з принципово іншого боку – можливості нарощувати капіталізацію підприємства, збільшувати його ринкову вартість. Динамічне збільшення вартості підприємства відбувається під впливом конкретних функцій управління його вартістю на основі комплексного врахування всіх аспектів системи управління. Тільки зростання вартості підприємства є загальною метою та критерієм ефективності для всіх учасників діяльності підприємства і співпадає з їх інтересами [8]. Зростання вартості підприємства у динаміці пропонується розглядати як критерій його ЕБП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі як вітчизняній, так і зарубіжній, неодноразово робилися спроби визначити найбільш оптимальну методику оцінки економічної безпеки підприємства, що спричинило появу декількох діаметрально протилежних підходів. Серед найбільш обґрунтованих можна виділити: ресурсно-функціональний; програмно-цільовий; індикаторний.

В українській економічній науці аналіз зазначених вище підходів дістав подальшого розвитку в роботах В.С. Гусев [1], В.І. Мунтіяна [7], Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко [3], Сухоруков А.І. [9], Кавун С.В. [2] та ін. Оцінка рівня ЕБП повинна полягати в періодичному аналізі широкого переліку факторів, які впливають на її рівень протягом тривалого періоду та постійного моніторингу невеликої кількості основних параметрів, які визначають захищеність